

คุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีในสังคมประชาธิปไตย ของนักศึกษามหาวิทยาลัยแม่โจ้

CHARATERISTICS OF GOOD CITIZENSHIP IN A DEMOCRATIC SOCIETY OF STUDENTS IN MAEJO UNIVERSITY

วินิจ ผาเจริญ *

Winit Pharcharuen

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาสำรวจคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีในสังคมประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัยแม่โจ้ เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นที่มีต่อคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีในสังคมประชาธิปไตยของจำแนกตามภูมิหลังของนักศึกษา และนำเสนอแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีของนักศึกษา กลุ่มตัวอย่างในการศึกษาได้แก่ นักศึกษาที่ลงทะเบียนเรียนในปีการศึกษา 2560 สาขารัฐศาสตร์ และรัฐประศาสนศาสตร์ จำนวน 351 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสอบถามเรื่องคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีในสังคมประชาธิปไตย วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา t-test และ One-Way ANOVA

ผลการศึกษาพบว่า 1) นักศึกษามีคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีในสังคมประชาธิปไตยในภาพรวมที่ระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า นักศึกษามีคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีด้านคุณลักษณะพื้นฐานรองลงมาคือ ด้านการเมืองการปกครองในสังคมประชาธิปไตย ด้านสังคมและวัฒนธรรม ด้านความรู้และทักษะด้านเศรษฐกิจ 2) เปรียบเทียบคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีกับตัวแปรพื้นฐานจะพบว่า มีตัวแปรที่สามารถจำแนกความแตกต่างกันของคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 คือ เพศ ภูมิฐานะ ชั้นปี และการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยเท่านั้น

ข้อเสนอแนะต่อการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีในสังคมประชาธิปไตยมหาวิทยาลัยแม่โจ้ ได้แก่ 1) ควรจัดกิจกรรมการเรียนรู้ผ่านเวทีประชุม สัมมนาหรือกิจกรรมทางวิชาการและทำกิจกรรมร่วมกัน 2) ควรจัดให้มีการเรียนรู้ด้วยการบริการสังคม เพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองที่ดีในสังคมประชาธิปไตยทุกภาคการศึกษา 3) ควรเชิญหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเช่น โรงเรียน วัด ชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและหน่วยงานต่างๆ เข้ามาถ่ายทอดองค์ความรู้เกี่ยวกับพลเมืองดีให้เห็นว่าองค์กรเหล่านี้เป็นส่วนหนึ่งของมหาวิทยาลัยในการพัฒนาพลเมือง

* หลักสูตรรัฐศาสตรบัณฑิต สาขารัฐศาสตร์ วิทยาลัยบริหารศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้เชียงใหม่

คำสำคัญ: ลักษณะพลเมืองดี, สังคมประชาธิปไตย, นักศึกษา

ABSTRACT

This research is a survey based on studying the characteristics of good citizenship in democratic society of students in Maejo University, in order to compare their opinions on the characteristics of good citizenship in democratic society by their background of students and presents, guideline for developing the student characteristics to be good citizen. The samples used in this study were; 351 students of public administration and political science who enrolled in the 2017 academic year. The questionnaire was used as a tool for gathering data in this research study based on the characteristics of good citizenship in democratic society. Data were analyzed using descriptive statistics, t-test and one-way ANOVA.

The results of this study shows that: 1) Students have overall characteristics of a good citizen at high level. Considering each aspect, it was discovered that, the students have good background in terms of their characteristics to be good citizens. Followed by, politics and governance rule of democratic society, social and tradition, knowledge and economical characteristics, 2) Compare the characteristics of good citizenship with basic variables. There are variables that can distinguish different characteristics of good citizenship with statistical significance at the level of 0.05, as gender, homeland, year and democratic parenting only.

Suggestions for the developing characteristics of a good citizen in a democratic society of students in Maejo University are as follows: 1) Organize some learning activities through conference, seminar or academic activity and also encourage doing some activities together. 2) Provide learning activities through their engagement on social services in order to enhance good citizenship in democratic society every semester. 3) Should invite relevant agencies, such as schools, temples, communities, local administrative organizations and agencies came to convey knowledge about citizens to see that these organizations are part of the university for citizen development.

Keywords: Characteristics of a good citizen, Democratic society, Student

บทนำ

ในช่วงเวลา 80 ปีที่ผ่านมา ประเทศไทยเปลี่ยนผ่านและพัฒนาการปกครองระบอบประชาธิปไตย แต่เรียกได้ว่ายังไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร เพราะมีเหตุการณ์ทั้งรัฐประหาร 13 ครั้งและจนถึงปัจจุบันเรามีรัฐธรรมนูญที่ใช้จำนวน 20 ฉบับ จึงทำให้เกิดคำถามที่ว่า ทำไมประชาธิปไตยที่ประสบความสำเร็จในต่างประเทศ

จึงได้ล้มเหลวในประเทศไทย แต่อันที่จริงแล้ว ประเทศที่มีระบอบประชาธิปไตยที่มั่นคงในปัจจุบันและได้ชื่อว่าเป็นประเทศต้นแบบประชาธิปไตย เช่น ประเทศสหรัฐอเมริกา อังกฤษ ฝรั่งเศส และเยอรมนี ต่างเคยประสบปัญหาหรือความล้มเหลวมาก่อนแล้ว สำหรับปัจจัยความสำเร็จของประชาธิปไตยในประเทศเหล่านั้น คือ “ระบบ” และ “คน” แต่สิ่งสำคัญที่สุด คือ “คน” กล่าวคือในสังคมประชาธิปไตย หากมีรัฐธรรมนูญที่ดี แต่คนใช้รัฐธรรมนูญไม่เป็นหรือไม่เคารพก็จะทำให้มีปัญหาในที่สุด¹

ในประเทศที่ประสบความสำเร็จในการปกครองด้วยระบอบประชาธิปไตยเหล่านั้น มีการจัดให้มีการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมือง (Civic Education) ขึ้นมาและประสบความสำเร็จในการสร้างพลเมือง จนเป็นตัวอย่างให้กับประเทศต่างๆ และในปัจจุบันการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองได้กลายเป็นปัจจัยความสำเร็จในการปกครองระบอบประชาธิปไตยของประเทศต่างๆ ทั่วโลก²

ส่วนสาเหตุปัญหาประชาธิปไตยของไทยที่เกิดจากการที่ประชาชนไม่มีความเป็น “พลเมือง” เห็นได้จากการที่ประชาชนไม่มีจิตสำนึกความเป็นพลเมือง เช่น ประชาชนไม่ยอมรับความแตกต่างและไม่เคารพสิทธิเสรีภาพของกันและกัน ความเห็นที่ต่างกันจึงนำไปสู่ความแตกแยก พรรคการเมืองและการเลือกตั้งกลายเป็นสิ่งที่ทำให้สังคม ชุมชนหรือครอบครัวแตกแยกกัน นอกจากนี้คือ แต่ละคนใช้สิทธิเสรีภาพตามใจชอบ โดยมีได้คำนึงถึงความรับผิดชอบต่อสังคม ดังนั้น พลเมืองที่แท้จริงในสังคมประชาธิปไตยต้องมีคุณสมบัติเฉพาะที่จะนำประเทศไปสู่สันติสุขด้วยวิถีประชาธิปไตย ซึ่งรวมการมีอิสรภาพ การพึ่งตนเองได้ การมีสิทธิ การเคารพสิทธิ มีความรับผิดชอบต่อส่วนรวม เคารพกติกาบ้านเมือง ไม่ใช้ความรุนแรง มีจิตสาธารณะ เป็นต้น การที่ประเทศไทยจะพัฒนาประชาธิปไตยให้ก้าวหน้าไปได้ด้วยดี จึงขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายประการ รวมทั้งการที่ประชาชนมีความเป็นพลเมืองสูงด้วย

ดังนั้นสถาบันศึกษาจึงเป็นสิ่งที่สำคัญต่อการพัฒนาความเป็นพลเมือง เพราะความเจริญก้าวหน้าทางวิชาการมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม จึงมีความจำเป็นที่จะต้องพัฒนาคนไทยให้มีความรู้ มีคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ตามวิถีประชาธิปไตยซึ่งเป็นการปกครองไทยในปัจจุบัน สังคมประชาธิปไตยจะดำรงอยู่ได้ ถ้าทุกคนมีความซื่อสัตย์สุจริต มีการยอมรับในความแตกต่างระหว่างบุคคล โดยอาศัยสถานศึกษา เพราะสถานศึกษาเป็นสถาบันทางสังคมที่จะช่วยพัฒนาสิ่งใหม่ๆ และสอนให้ทุกคนเป็นพลเมือง มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ได้

ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้นผู้วิจัยจึงสนใจต้องการหาคำตอบว่านักศึกษาของมหาวิทยาลัยแม่โจ้ ซึ่งเป็นสถาบันการศึกษาที่ให้ความสำคัญในการพัฒนาศักยภาพของบุคคลให้เป็นคนดี คนเก่ง มีคุณธรรมจริยธรรม มีจิตสำนึกในบทบาทหน้าที่ของตน และมีความรับผิดชอบต่อสังคม การมีคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีในสังคมประชาธิปไตยเป็นอย่างไร และเปรียบเทียบคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีจำแนกตามภูมิหลังของนักศึกษารวมถึงเพื่อให้อาจารย์เสนอแนะต่อการพัฒนาคุณลักษณะพลเมืองในสังคมประชาธิปไตยของนักศึกษาในรูปแบบต่างๆ เพื่อช่วยให้ทรัพยากรบุคคลของประเทศมีลักษณะของความเป็นพลเมืองที่ดีตามความต้องการสังคมต่อไป

¹ ปริญญญา เทวานฤมิตรกุล, **Civic Education**. (กรุงเทพมหานคร: นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์. 2555).

² สถาบันพระปกเกล้า, การพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย ในการประชุมวิชาการของสถาบันพระปกเกล้า ครั้งที่ 13, ระหว่างวันที่ 22-24 มีนาคม 2555 ณ ศูนย์ประชุมสหประชาชาติ, หน้า 5

วัตถุประสงค์ในการวิจัย

1. เพื่อศึกษาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีในสังคมประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัยแม่โจ้
2. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีในสังคมประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัยแม่โจ้
3. เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีในสังคมประชาธิปไตยของมหาวิทยาลัยแม่โจ้

ขอบเขตการวิจัย

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นการศึกษาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีในสังคมประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัยแม่โจ้ ผู้ศึกษาได้กำหนดขอบเขตการศึกษาดังนี้

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

ผู้ศึกษาได้ทำการศึกษาค้นคว้าคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีจากผู้รู้ทั้งในและต่างประเทศ รวมถึงจากที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ แผนนโยบายของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทำให้ผู้วิจัยนำมากำหนดเป็นกรอบในการศึกษาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ได้ 5 คุณลักษณะ ได้แก่ ด้านทักษะพื้นฐาน ด้านความรู้และทักษะวิชาการ ด้านการเมืองการปกครองในสังคมประชาธิปไตย ด้านสังคมและวัฒนธรรม ด้านเศรษฐกิจ

2. ขอบเขตตัวแปร

ได้แบ่งตัวแปรที่ศึกษาออกเป็น 2 ประเภท คือ

2.1 ตัวแปรอิสระ (Independent variables) ได้แก่ เพศ ภูมิลำเนา ผลการเรียน ชั้นปี รายได้ของผู้ปกครอง และการอบรมเลี้ยงดู

2.2 ตัวแปรตาม (Dependent variables) ได้แก่ คุณลักษณะ 5 ประการ 1) ด้านทักษะพื้นฐาน 2) ด้านความรู้และทักษะวิชาการ 3) ด้านการเมืองการปกครองในสังคมประชาธิปไตย 4) ด้านสังคมและวัฒนธรรม 5) ด้านเศรษฐกิจ

3. ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาคือ นักศึกษาวิทยาลัยบริหารศาสตร์ สาขาวิชารัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ที่ลงทะเบียนเรียนในของภาคการเรียนที่ 2/2560 จำนวนทั้งหมด 1,089 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา นักศึกษาวิทยาลัยบริหารศาสตร์ สาขาวิชารัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ที่ลงทะเบียนเรียนในของภาคการเรียนที่ 2/2560 จำนวน 351 คน ได้มาโดยใช้ตารางกำหนดขนาดตัวอย่างของเครซีและมอร์แกน³

4. ขอบเขตด้านระยะเวลา

³ ชีระวุฒิ เอกะกุล.ระเบียบวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์. (อุบลราชธานี: สถาบันราชภัฏอุบลราชธานี, 2543). หน้า 21

ระยะเวลาในการศึกษาและการเก็บรวบรวมข้อมูล ระหว่างเดือน พฤศจิกายน 2560 – กุมภาพันธ์ 2561 รวมระยะเวลา 4 เดือน

วิธีดำเนินการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถามที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลของผลการศึกษาเรื่อง คุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีในสังคมประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัยแม่โจ้ โดยปรับปรุงและพัฒนาให้มีความเหมาะสมตามแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องตลอดทั้งสำรวจข้อมูลเบื้องต้นจากประชากร ขอบเขตเนื้อหา ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาและครอบคลุมถึงขอบเขตเนื้อหา ให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ โดยได้รับคำแนะนำปรับปรุงแก้ไขจากผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความถูกต้อง ตลอดจนแก้ไขปรับปรุงในส่วนที่บกพร่องให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้นไป แบบสอบถาม (Questionnaire) ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ตอนคือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลเป็นแบบสอบถามข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของนักศึกษา ได้แก่ เพศ ภูมิลำเนา ผลการเรียน ชั้นปี รายได้ของผู้ปกครอง และการอบรมเลี้ยงดู

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นต่อคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดี ประกอบด้วย 5 ประการ ได้แก่ 1) ด้านทักษะพื้นฐาน 2) ด้านความรู้และทักษะวิชาการ 3) ด้านการเมืองการปกครองในสังคมประชาธิปไตย 4) ด้านสังคมและวัฒนธรรม 5) ด้านเศรษฐกิจ

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดี (แบบสอบถามปลายปิด)

การวิเคราะห์ข้อมูล

เมื่อรวบรวมแบบสอบถามได้แล้ว ผู้วิจัยได้นำข้อมูลแต่ละส่วนของแบบสอบถามมาวิเคราะห์และแปลผลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ SPSS/PC (The Statistical Package for the Social Science Personal Computer Plus) และใช้สถิติในการวิเคราะห์ดังต่อไปนี้

1. การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูล โดยใช้สถิติเชิงบรรยาย โดยการแจกแจงความถี่ (Frequency) และร้อยละ (Percentage)

2. การวิเคราะห์ความคิดเห็นต่อคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดี ประกอบด้วย 5 ประการ ได้แก่ 1) ด้านทักษะพื้นฐาน 2) ด้านความรู้และทักษะวิชาการ 3) ด้านการเมืองการปกครองในสังคมประชาธิปไตย 4) ด้านสังคมและวัฒนธรรม 5) ด้านเศรษฐกิจ โดยใช้สถิติวิเคราะห์ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานแล้วนำเสนอในรูปแบบตารางประกอบคำบรรยาย โดยใช้เกณฑ์การแปลความหมายของระดับค่าเฉลี่ย ดังนี้

4.51-5.00	หมายถึง	อยู่ในระดับมากที่สุด
3.51-4.50	หมายถึง	อยู่ในระดับมาก
2.51-3.50	หมายถึง	อยู่ในระดับปานกลาง
1.51-2.50	หมายถึง	อยู่ในระดับน้อย
1.00-1.50	หมายถึง	อยู่ในระดับน้อยที่สุด

3. การวิเคราะห์เปรียบเทียบความคิดเห็นคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีของนักศึกษาใช้ค่า (t-test) จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลเป็นการวิเคราะห์ตัวแปรระหว่างกลุ่มตัวอย่างมากกว่า 2 กลุ่ม และใช้ค่า (f-test) หากผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติจะทำการทดสอบรายคู่ด้วยวิธีการ Scheffe test

4. ส่วนข้อเสนอแนะ จะใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) แล้วนำเสนอโดยการบรรยายเพื่อเสริมความสมบูรณ์ของการศึกษา และนำข้อมูลจากแบบสอบถามประกอบการสัมภาษณ์นำมาวิเคราะห์แนวทางการพัฒนานักศึกษาให้มีคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีควรใช้กิจกรรม หรือรูปแบบในลักษณะใด และมหาวิทยาลัยควรดำเนินกิจกรรมด้านใดเพิ่มขึ้น จากนั้นจะนำเสนอแนวทางในการพัฒนานักศึกษาให้มีคุณลักษณะดังกล่าวและสรุปข้อค้นพบ อภิปรายผล และนำเสนอข้อมูลในเชิงพรรณนาตามกรอบแนวคิดที่กำหนดไว้

ผลการวิจัย

จากผลการวิจัย สรุปผลการศึกษาดังนี้

1. ข้อมูลเกี่ยวกับภูมิหลังนักศึกษา

ผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด 351 คน คิดเป็นร้อยละ 100 ส่วนใหญ่เพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 53.31 ภูมิลำเนา คิดเป็นร้อยละ 31.6 ส่วนใหญ่มีผลการเรียนเฉลี่ยในภาคการศึกษาที่ผ่านมา 2.00-2.49 (คิดเป็นร้อยละ 58.2) กำลังศึกษาอยู่ในชั้นปีที่ 3 (คิดเป็นร้อยละ 43.3) มีรายได้ของผู้ปกครองต่อเดือนอยู่ระหว่าง 10,000-20,000 (คิดเป็นร้อยละ 31.1) และได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย (คิดเป็นร้อยละ 59.8)

2. คุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีของนักศึกษา

นักศึกษามีคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีในสังคมประชาธิปไตย โดยรวมทุกด้านอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.34$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือด้านทักษะพื้นฐาน ($\bar{X}=3.80$) รองลงมา คือ ด้านความรู้และทักษะวิชาการ และด้านการเมืองการปกครองในสังคมประชาธิปไตย ($\bar{X}=3.54$ และ $\bar{X}=3.45$ ตามลำดับ) ในขณะที่ด้านเศรษฐกิจมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด

1) ด้านทักษะพื้นฐาน พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด จำแนกเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ มีน้ำใจ มีความขยัน รักความเป็นไทย มีความอดทน มีวินัย มีความคิดสร้างสรรค์ ซื่อสัตย์สุจริต ยึดมั่นความกตัญญู และความกล้าทางจริยธรรม

2) ด้านความรู้และทักษะวิชาการ พบว่าอยู่ในระดับมากที่สุด จำแนกเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ทักษะทางอาชีพและทักษะชีวิต มีจิตสำนึกในการใฝ่เรียนรู้อยู่เสมอ สามารถวิเคราะห์แก้ปัญหาอย่างมีเหตุผล มีการคิดริเริ่มสร้างสรรค์ สามารถนำองค์ความรู้มาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ ดำรงชีวิตบนพื้นฐานแห่งคุณธรรม มีโลกทัศน์กว้างและจิตใจสาธารณะ รู้และมีทักษะกระบวนการคิดอย่างมีเหตุผลในการตัดสินใจ สามารถใช้เทคโนโลยีสารสนเทศอย่างสร้างสรรค์ สามารถใช้ภาษาและเครื่องมือสื่อสารได้อย่างเป็นดี

3) ด้านการเมืองการปกครองในสังคมประชาธิปไตย พบว่า อยู่ในระดับมาก จำแนกเป็นรายข้อพบว่า อยู่ในระดับปานกลาง เรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย ได้แก่ รู้และเข้าใจในสิทธิ เสรีภาพ เสมอภาคของตน และผู้อื่น ปฏิบัติตามกฎหมายและกฎกติกาของสังคม การเคารพและให้เกียรติซึ่งกันและกัน เคารพในความแตกต่าง มีเหตุผลและรับฟังความคิดของผู้อื่น มีส่วนร่วมทางการเมือง เช่น การเลือกตั้ง ส.ส. การออกเสียงประชามติ เรียกร้องหรือต่อสู้ด้วยความเป็นธรรม ยึดถือหลักความเสมอภาคและเท่าเทียมกันในสังคม การจัดการความขัดแย้งโดยสันติวิธี การมีส่วนร่วมในกิจการสาธารณะ เช่น การออกเสียงเลือกตั้ง การวิพากษ์วิจารณ์

4) ด้านสังคมและวัฒนธรรม พบว่า อยู่ในระดับมาก จำแนกเป็นรายข้อพบว่า อยู่ในระดับปานกลาง เรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย ได้แก่ จงรักภักดีต่อสถาบันชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ มีน้ำใจเอื้ออาทร ความรับผิดชอบต่อสังคม มีจิตสำนึกต่อสาธารณะ เช่น ไม่ทิ้งขยะตามที่สาธารณะ การบำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคม เช่น บริจาคสิ่งของช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติ มีส่วนร่วมในการจัดการบำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เช่น การไม่ทำลายป่าไม้ เห็นคุณค่าของวัฒนธรรมและประเพณีไทย การคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตัว มีจิตสำนึกในความเป็นไทย การอนุรักษ์วัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย

5) ด้านเศรษฐกิจ พบว่า อยู่ในระดับมาก จำแนกเป็นรายข้อพบว่า อยู่ในระดับมาก และอยู่ในระดับปานกลาง เรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย ได้แก่ รู้จักการประหยัดอดออม นิยมใช้ของไทย มีความซื่อสัตย์สุจริตต่ออาชีพที่ทำ การดำเนินชีวิตตามเศรษฐกิจพอเพียง การอุดหนุนสินค้าภายในประเทศ การส่งเสริมการท่องเที่ยวภายในประเทศ เป็นผู้ผลิตและผู้บริโภคที่ดี รู้และเข้าใจในพื้นฐานทางเศรษฐกิจและการพัฒนาประเทศ รู้และเข้าใจปัญหาเศรษฐกิจและหาแนวทางแก้ไข การสร้างงานและสร้างสรรค์สิ่งประดิษฐ์ใหม่

3. เปรียบเทียบคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีของนักศึกษาที่มีเพศ ภูมิลำเนา ชั้นปี และการอบรมเลี้ยงดูแตกต่างกัน พบว่า โดยรวมและเป็นรายด้านไม่แตกต่างกัน

4. ข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาพลเมืองที่ดี

- 1) ควรจัดกิจกรรมการเรียนรู้ผ่านเวทีประชุม สัมมนาหรือกิจกรรมทางวิชาการและทำกิจกรรมร่วมกัน
- 2) ควรจัดให้มีการเรียนรู้ด้วยการบริการสังคม เพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองที่ดีในสังคมประชาธิปไตยทุกภาคการศึกษา
- 3) ควรเชิญหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเช่น โรงเรียน วัด ชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและหน่วยงานต่างๆ เข้ามาถ่ายทอดองค์ความรู้เกี่ยวกับพลเมืองเพื่อให้เห็นว่าองค์กรเหล่านี้เป็นส่วนหนึ่งของมหาวิทยาลัยในการพัฒนาพลเมือง

อภิปรายผลการวิจัย

ผู้วิจัยแบ่งหัวข้อการอภิปรายผลการศึกษามีประเด็นที่น่าสนใจควรนำมาอภิปราย ดังนี้

- 1) จากผลการวิจัยที่พบว่า คุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีในสังคมประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัยแม่โจ้ ด้านการเมืองการปกครองในสังคมประชาธิปไตยมีค่าเฉลี่ยที่ต่ำสุด มีความสอดคล้องกับ

งานวิจัยที่ผ่านมา ถวิลวดี บุรีกุล และคณะอ้างอิงรัฐวิเทศ⁴ ซึ่งพบว่า คนไทยมีคุณสมบัติความเป็นพลเมืองเรื่องการเสียสละเวลาทำงานเพื่อส่วนรวมหรือบำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคมในระดับต่ำ

ข้อค้นพบดังกล่าว สะท้อนให้เห็นว่า นักศึกษาจำเป็นต้องตระหนักถึงความสำคัญด้านการเมืองการปกครองในสังคมประชาธิปไตยควบคู่ไปกับประเด็นเคารพสิทธิ เสรีภาพ เสมอภาพของตนและผู้อื่น ปฏิบัติตามกฎหมายและกฎกติกาของสังคม การเคารพและให้เกียรติซึ่งกันและกัน เคารพในความแตกต่าง มีเหตุผลและรับฟังความคิดของผู้อื่น จึงจะทำให้เกิดความเป็นพลเมืองดีในสังคมประชาธิปไตยที่สมบูรณ์ สอดคล้องกับงานวิจัยรัฐวิเทศ วิเทศวิเทศ อ้างอิงจากปริญญา เทวณมิตรกุล⁵ ที่ว่า พลเมืองในระบอบประชาธิปไตยจะต้องตระหนักว่าตนเองเป็น “สมาชิกคนหนึ่งของคน” และต้องรับผิดชอบต่อการกระทำของตน “พลเมือง” จึงไม่ใช่คนที่ใช้สิทธิเสรีภาพตามอำเภอใจแล้วทำให้สังคมเสื่อมหรือเลวร้ายลงไป หากจะต้องเป็นผู้ที่ใช้สิทธิเสรีภาพโดยตระหนักอยู่เสมอว่า การกระทำใดๆ ของตนย่อมส่งผลต่อสังคมและส่วนรวม ดังนั้น พลเมืองจึงต้องรับผิดชอบต่อสังคม มองตนเองเชื่อมโยงกับสังคม และมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาด้วย

2) จากผลการวิจัยที่พบว่า คุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีในสังคมประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัยแม่โจ้ เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยเป็นรายข้อด้านสังคมและวัฒนธรรม พบว่ามีข้อที่มีค่าเฉลี่ยที่มากที่สุด มีการจรรีกรักดีต่อสถาบันชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ มีน้ำใจเอื้ออาทร ความรับผิดชอบต่อสังคม มีจิตสำนึกต่อสาธารณะ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากนักศึกษามีความตระหนักในบทบาทของตนเองที่มีต่อผู้อื่นและสังคมและตระหนักถึงความสำคัญของการเป็นผู้ให้ รวมทั้งกิจกรรมของมหาวิทยาลัยแม่โจ้ ยังส่งเสริมการจัดกิจกรรมด้านบำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคมในรูปแบบชมรมค่ายอาสาและกิจกรรมอื่นๆ กิจกรรมเหล่านี้จึงเป็นเหมือนการปลูกฝังให้นักศึกษามีลักษณะจิตใจที่เอื้อเฟื้อและพร้อมที่จะช่วยเหลือสังคม ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดพลเมืองดีของประเทศและสังคมโลก⁶ ได้ให้หมายถึงพลเมืองดีว่า มีร่างกายจิตใจดี คิดเป็น ทำเป็น แก้ไขปัญหาได้ มีประสิทธิภาพเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาความเจริญก้าวหน้า ความมั่นคงให้กับประเทศชาติและการเป็นพลเมืองดีนั้นย่อมต้องการปฏิบัติตามบรรทัดฐานและขนบธรรมเนียมประเพณีของสังคมมีคุณธรรมเป็นแนวปฏิบัติในการดำเนินชีวิตอีกด้วย เพื่อการพัฒนาสังคมให้ยั่งยืน

3) จากผลการวิจัยที่พบว่า คุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีในสังคมประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัยแม่โจ้ ด้านเศรษฐกิจ พบว่า มีข้อที่มีค่าเฉลี่ยที่มากที่สุด การที่นักศึกษารู้จักการประหยัดอดออม การดำเนินชีวิตตามเศรษฐกิจพอเพียง การอุดหนุนสินค้าภายในประเทศ การส่งเสริมการท่องเที่ยวภายในประเทศ เป็นผู้ผลิตและผู้บริโภคที่ดี

⁴ รัฐวิเทศ วิเทศวิเทศ, ความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์ รายงานผลการวิจัย ทฤษฎีทุนจากมหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์, 2556.

⁵ เรื่องเดียวกัน, หน้า 35

⁶ พลเมืองดีของประเทศและสังคมโลก, สืบค้นเมื่อวันที่ 16 เมษายน 2561 จากเว็บไซต์

<https://mapichatblog.wordpress.com/2015/11/16>

ผลการวิจัยสะท้อนให้เห็นว่า การที่นักศึกษาที่มีความตระหนักในเรื่องดังกล่าวมาก เพราะระบบเศรษฐกิจย่อมมีความสัมพันธ์กับประชาธิปไตยอาจเรียกว่าเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน โดยระบบเศรษฐกิจเป็นกลไกขับเคลื่อนประชาธิปไตยสู่ความสมบูรณ์แบบก็คือ ทำให้คนมีสิทธิเสรีภาพอย่างเท่าเทียมที่ในการดำรงตนในรัฐที่เป็นประชาธิปไตย ดังเหมือนมหาวิทยาลัยแม่โจ้ได้ตั้งเป้าหมายที่จะเป็นมหาวิทยาลัยเกษตรอินทรีย์-สีเขียว-เชิงนิเวศ โดยมียุทธศาสตร์ด้านการพัฒนาในการส่งเสริมและสนับสนุนเครือข่ายการผลิต แปรรูปและตลาด และเปลี่ยนทัศนคติของผู้บริโภคในประเทศ เพื่อเพิ่มการบริโภคสินค้าเกษตรอินทรีย์ ดังเช่นโครงการปลูกผักแลกค่าเทอม สร้าง สร้างรายได้ สร้างความยั่งยืน ที่เดินตามรอยพ่อ โดยผักที่นักศึกษาปลูกเป็นผักที่ปลอดสารพิษ นักศึกษาเป็นผู้ผลิตและแปรรูป ดังนั้นจึงมีส่วนทำให้นักศึกษาได้ตระหนักในความเป็นพลเมืองเกี่ยวกับด้านเศรษฐกิจได้เสริมสร้างให้นักศึกษามีความตระหนักถึงการอดออม การดำเนินชีวิตและมีความรับผิดชอบต่อสังคม ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ วิชัย ภูโยธิน และคณะ⁷ ความเป็นพลเมืองดีเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของสังคม ทุกสังคมต้องการพลเมืองที่มีคุณภาพ รู้จักความรับผิดชอบต่อหน้าที่ตนเอง ครอบครัว ชุมชนที่อาศัยอยู่ รวมถึงประเทศชาติ ตลอดจนเคารพและปฏิบัติตามกฎหมายบ้านเมือง ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญในการพัฒนาประเทศชาติให้เจริญก้าวหน้าต่อไป

4) จากการทดสอบสมมติฐาน พบว่า นักศึกษาที่มีปัจจัยส่วนบุคคลแตกต่างกัน ได้แก่ เพศ ภูมิลำเนา ชั้นปี และการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย คุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีในสังคมประชาธิปไตยในภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ สามารถอภิปรายผลโดยจำแนกตามตัวแปรอิสระได้ดังนี้

4.1) เพศ ผลการทดสอบสมมติฐาน แสดงให้เห็นว่านักศึกษาที่มีเพศแตกต่างกัน มีค่าเฉลี่ยคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีในสังคมประชาธิปไตยแตกต่างกัน โดยนักศึกษาหญิงมีคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีสูงกว่านักศึกษาชาย ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากเพศหญิงเป็นเพศที่มีความเอาใจใส่ มีความละเอียดอ่อน และมีแนวโน้มกระตือรือร้นต่อความรับผิดชอบต่อสังคมมากกว่าเพศชาย ดังเห็นได้จากความเป็นพลเมืองด้านความรับผิดชอบต่อสังคม เป็นด้านที่มีค่าความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ย (Mean Difference) ของหญิงและชายมากที่สุด ข้อค้นพบนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของถวิลวดี บุรีกุล และคณะ⁸ ที่พบว่า ผู้หญิงมีคุณสมบัติความเป็นพลเมืองด้านการ

⁷ วิชัย ภูโยธินและคณะ, *หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรมและการดำเนินชีวิตในสังคม*. (กรุงเทพมหานคร: อักษรเจริญทัศน์, 2551)

⁸ ถวิลวดี บุรีกุลและคณะ. *Citizenship in Thailand*, สืบค้นเมื่อวันที่ 17 เมษายน 2561 จากเว็บไซต์ www.kpi.ac.th/media_kpiacth/pdf/M10_452.pdf

ดูแลชุมชนสูงกว่าผู้ชาย เช่นเดียวกับงานวิจัยของวีรพงษ์ นกน้อย⁹ ลัดดาวรรณ สุขใหญ่¹⁰ ประภัสสร ไพบูลย์จิตติพรชัย¹¹ ที่พบว่าผู้หญิงมีคุณสมบัติของความเป็นพลเมืองดีสูงกว่าผู้ชาย

4.2) ภูมิสำเนา ผลการทดสอบสมมุติฐานแสดงให้เห็นว่านักศึกษาที่มีภูมิสำเนาแตกต่างกัน มีค่าเฉลี่ยคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีในสังคมประชาธิปไตยแตกต่างกัน โดยนักศึกษาที่มีภูมิสำเนาในตัวจังหวัดมีค่าเฉลี่ยความเป็นพลเมืองดีสูงกว่านักศึกษาที่มีภูมิสำเนาต่างจังหวัด ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากนักศึกษาที่อยู่ในต่างจังหวัดมีโอกาส หรือรับรู้ในเหตุการณ์การมีส่วนร่วมทางการเมืองมากกว่านักศึกษาในชนบท

ข้อค้นพบในงานวิจัยนี้มีความสอดคล้องกับงานวิจัยของวีรพงษ์ นกน้อย¹² ซึ่งพบว่า นักศึกษาที่มีภูมิสำเนาแตกต่างกัน มีความเป็นพลเมืองดีแตกต่างกัน โดยเฉพาะนักศึกษาในกรุงเทพฯ มีความเป็นพลเมืองดีสูงที่สุด เช่นเดียวกับงานวิจัยรัชฎา วิทิตภูมิประเทศ¹³ นักศึกษาที่มีภูมิสำเนาในกรุงเทพฯ และปริมณฑลมีค่าเฉลี่ยความเป็นพลเมืองดีสูงกว่านักศึกษาที่มีภูมิสำเนาต่างจังหวัด นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของถวิลดี บุรีกุล และคณะ¹⁴ ที่พบว่า ประชาชนในแต่ละภาคให้ความสำคัญกับความเป็นพลเมืองในแต่ละด้านแตกต่างกัน เช่น ประชาชนในกรุงเทพฯ ให้ความสำคัญกับความเป็นพลเมืองด้านความเป็นอิสระภาพและความก้าวหน้าทันสมัย ในขณะที่ประชาชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือให้ความสำคัญกับความเป็นพลเมืองด้านวิถีวัฒนธรรม ดังนั้นสามารถสรุปได้ว่าพื้นที่ใดที่มีความเจริญหรืออยู่ในเขตเมืองมาก พื้นที่นั้นก็จะมีความเป็นประชาธิปไตยสูงตามไปด้วย ซึ่งในสังคมที่เป็นประชาธิปไตยสูงนั้นระดับความเป็นพลเมืองของประชาชนก็ย่อมที่จะสูงตามไปด้วยเช่นกัน

4.3) ชั้นปี ผลการทดสอบสมมุติฐานแสดงให้เห็นว่านักศึกษาที่มีชั้นปีแตกต่างกัน มีคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีในสังคมประชาธิปไตยแตกต่างกัน ซึ่งการเป็นทดสอบรายคู่พบว่า นักศึกษาชั้นปีที่ 3 มีความรู้สึกรู้สึกที่เป็นผู้ใหญ่มากขึ้นรวมทั้งตระหนักถึงความรับผิดชอบต่อสังคม และส่วนใหญ่นักศึกษาสามารถวิเคราะห์ สังเคราะห์ วิพากษ์วิจารณ์อย่างมีเหตุและผลทางการเมืองมากขึ้น ดังนั้น ประชาชนที่ได้รับการศึกษาที่สูงขึ้นจะมียุทธศาสตร์หรือตระหนักการเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองมากขึ้น สอดคล้องกับผลงานวิจัยวีรพงษ์ นก

⁹ วีรพงษ์ นกน้อย, *The Civil Virtue: A Case Study of Undergraduate Students of Kasetsart University*. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต รัฐศาสตร์, 2546.

¹⁰ ลัดดาวรรณ สุขใหญ่, *ความเป็นพลเมืองตามระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในจังหวัดเชียงใหม่: ศึกษาเปรียบเทียบประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตอำเภอเมืองกับอำเภอดอยสะเก็ด*. วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2551.

¹¹ ประภัสสร ไพบูลย์จิตติพรชัย, *ความเป็นพลเมืองของนักศึกษาโรงเรียนพณิชยการบางบัวทอง จังหวัดนนทบุรี*. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร. 2553

¹² อ้างอิงแล้ว, *The Civil Virtue: A Case Study of Undergraduate Students of Kasetsart University*. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต รัฐศาสตร์, 2546.

¹³ อ้างอิงแล้ว, *ความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์ รายงานผลการวิจัยทุนอุดหนุนจากมหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์*, 2556, หน้า 35

¹⁴ อ้างอิงแล้ว. *Citizenship in Thailand*, สืบค้นเมื่อวันที่ 17 เมษายน 2561 จากเว็บไซต์

น้อย¹⁵ รัชรัฐ วิภัติภูมิประเทศ¹⁶ ซึ่งพบว่า นักศึกษาปี 4 มีค่าเฉลี่ยความเป็นพลเมืองดีสูงสุด ส่วนนักศึกษาปี 1 ความเป็นพลเมืองดีต่ำสุดที่สุด ดังนั้น ก้าวไปสู่ระบอบประชาธิปไตย จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องกระตุ้นส่งเสริมให้นักศึกษาตระหนักและเห็นความสำคัญของการมีส่วนร่วมทางการเมืองมากขึ้น

4.4) การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย จากการทดสอบสมมติฐาน พบว่า นักศึกษาที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยแตกต่างกัน มีคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีในสังคมประชาธิปไตยแตกต่างกัน ผลการทดสอบรายคู่ สามารถอธิบายว่า นักศึกษาที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยในครอบครัวที่เปิดโอกาสให้เด็กได้แสดงความคิดเห็นได้อย่างเหมาะสม มีอิสระในการคิด ตัดสินใจและแก้ปัญหาต่างๆ ด้วยตนเองให้ความร่วมมือกับผู้อื่นได้ดี มีความมั่นคงในอารมณ์ ปรับตัวได้ดีและมีพฤติกรรมเป็นที่ยอมรับของสังคม สอดคล้องกับ Kaplan¹⁷ กล่าวว่า พ่อแม่ปกครองลูกแบบให้ความรัก ยอมรับฟังความคิดเห็นของลูก ซึ่งต่างกับการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยทำให้เด็กปรับตัวได้ดี มีความรับผิดชอบต่อสังคมสูง ตามแนวคิดของแลนดิส¹⁸ ได้ศึกษาการปรับตัวของวัยรุ่นซึ่งมาจากครอบครัวที่พ่อแม่ปกครองแบบประชาธิปไตยและแบบเข้มงวด ได้แบบสอบถามให้เด็กชั้นสูงสุดของโรงเรียนมัธยมศึกษา นักเรียนชายจำนวน 1,900 คน นักเรียนหญิง จำนวน 2,410 คน พบว่า เด็กที่มาจากครอบครัวที่พ่อแม่ปกครองแบบประชาธิปไตย ปรับตัวได้ดีกว่าเด็กที่มาจากครอบครัวที่พ่อแม่ปกครองแบบเข้มงวดหรือมีอำนาจเหนือบุตร เด็กที่ได้รับการปกครองแบบนี้จะมีความวิตกกังวล มีความเครียดทางจิตใจ เพราะต้องคอยหวาดระแวงว่าจะทำตามไม่ได้ อันเป็นลักษณะหนึ่งที่ทำให้เกิดการปรับตัวที่ไม่ดี

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยดังกล่าว ผู้วิจัยขอให้ออกข้อเสนอนี้ 2 ส่วนคือ ส่วนที่เกี่ยวกับนโยบายในการส่งเสริมความเป็นพลเมือง และส่วนที่เกี่ยวกับการค้นคว้าวิจัยต่อเนื่อง ดังต่อไปนี้

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 วิทยาลัยบริหารศาสตรควรจะต้องกำหนดวิสัยทัศน์และกลยุทธ์ในการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองที่ดีที่ชัดเจน โดยจัดให้เป็นแผนหรือวาระสำคัญของวิทยาลัยบริหารศาสตร เพื่อพัฒนาคุณภาพบัณฑิตและการพัฒนาศักยภาพนักศึกษาเพิ่มขึ้น

¹⁵ อ้างอิงแล้ว, **The Civil Virtue: A Case Study of Undergraduate Students of Kasetsart University.** วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต รัฐศาสตร์, 2546.

¹⁶ อ้างอิงแล้ว, **ความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต,** รายงานผลการวิจัย ทนอดทนจากมหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, 2556, หน้า 35

¹⁷ Kaplan, Louis. **Mental Health and Human Relation in Education.** (New York: Harber and Brothers. 1959), p. 188

¹⁸ อรพันธ์ ชูชมและอัจฉรา สุขารมณ, **องค์ประกอบที่สัมพันธ์กับการปรับตัวของนักศึกษาวัยรุ่น.** รายงานการวิจัยฉบับที่ 48. กรุงเทพมหานคร: สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2532, หน้า 17-18

1.2 ควรกำหนดคุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ของหลักสูตรรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ โดยจัดเป็นรูปแบบการบริหารหลักสูตรและการจัดกระบวนการเรียนรู้ และบทบาทของนักศึกษาให้สอดคล้องกับเหมาะสมและเป็นแนวทางในการพัฒนาไปทิศทางเดียวกัน

1.3 ควรการจัดการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองที่ดีที่มีความรับผิดชอบต่อสังคม โดยผ่านการจัดการเรียนการสอนที่มุ่งให้นักศึกษาเรียนรู้ความรับผิดชอบต่อสังคมด้วยตนเองผ่านกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน โดยฝึกให้นักศึกษาได้วิเคราะห์สาเหตุของปัญหาสังคมเหล่านั้นเป็นอย่างไร รวมถึงสนับสนุนให้นักศึกษาเข้าไปมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาสังคมนั้นๆ โดยเริ่มต้นที่ตัวนักศึกษาเอง

1.4 ส่วนของครูอาจารย์จะต้องส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมให้กับนักศึกษา และการสอนควรจะสอดแทรกความรู้ในเรื่อง คุณธรรม จริยธรรม ความซื่อสัตย์ให้กับนักศึกษาโดยผ่านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อให้นักศึกษาได้นำมาใช้เป็นแนวทางในปฏิบัติตนให้เป็นคนดีของสังคมต่อไป

1.5 ควรจัดกิจกรรมการเรียนรู้ผ่านเวทีประชุม สัมมนาหรือกิจกรรมทางวิชาการและทำกิจกรรมร่วมกัน โดยเชิญหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเช่น โรงเรียน วัด ชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและหน่วยงานต่างๆ เข้ามาถ่ายทอดองค์ความรู้เกี่ยวกับพลเมืองเพื่อให้เห็นว่าองค์กรเหล่านี้เป็นส่วนหนึ่งของมหาวิทยาลัยในการพัฒนาพลเมือง

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาเปรียบเทียบคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีในสังคมประชาธิปไตยแต่ละสาขา จะช่วยให้มีข้อมูลเฉพาะบริบทจุดแข็งและอ่อน เพื่อเป็นประโยชน์ในการพัฒนาความเป็นพลเมืองที่ดีของนักศึกษามหาวิทยาลัยแม่โจ้ เพื่อที่จะได้กำหนดวิสัยทัศน์และกลยุทธ์ในการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองที่ดีที่ชัดเจนมากขึ้น

2.2 ควรศึกษาทัศนะของนักศึกษาที่มีต่อการเรียนการสอนวิชาพลเมืองศึกษา เพื่อจะได้แนวทางในการปรับปรุงการเรียนการสอนให้ดียิ่งขึ้น

2.3 ควรศึกษาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองที่พึงประสงค์เพื่อนำมากำหนดเป้าหมายคุณลักษณะบัณฑิตเพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการสังคมต่อไป

เอกสารอ้างอิง

ถวิลวดี บุรีกุลและคณะ. **Citizenship in Thailand**, สืบค้นเมื่อวันที่ 17 เมษายน 2561 จากเว็บไซต์

www.kpi.ac.th/media_kpiacth/pdf/M10_452.pdf

รัฐธัช วิภัติภูมิประเทศ, ความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย

รายงานผลการวิจัย ทนอุดหนุนจากมหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย, 2556.

ธีระวุฒิ เอกะกุล.ระเบียบวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์. อุบลราชธานี: สถาบันราชภัฏอุบลราชธานี, 2543.

ประภัสสร ไพบูลย์รัฐดิษฐ์, **ความเป็นพลเมืองของนักศึกษาโรงเรียนพลศึกษาบางบัวทอง จังหวัด**

นนทบุรี. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร. 2553

ปริญญา เทวานฤมิตรกุล, **Civic Education**. กรุงเทพมหานคร: นานมีบุ๊คส์พับลิเคชันส์. 2555

พลเมืองดีของประเทศและสังคมโลก, สืบค้นเมื่อวันที่ 16 เมษายน 2561 จากเว็บไซต์

<https://mapichatblog.wordpress.com/2015/11/16>

ลัดดาวรรณ สุขใหญ่, **ความเป็นพลเมืองตามระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในจังหวัดเชียงใหม่:**

ศึกษาเปรียบเทียบประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตอำเภอเมืองกับอำเภอดอยสะเก็ด. วิทยานิพนธ์

ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2551

วิชัย ภูโยธินและคณะ, **หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรมและการดำเนินชีวิตในสังคม**. กรุงเทพมหานคร: อักษรเจริญทัศน์, 2551

วีรพงษ์ นกน้อย, **The Civil Virtue: A Case Study of Undergraduate Students of Kasetsart University.**

วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต รัฐศาสตร์, 2546

สถาบันพระปกเกล้า, **การพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย ในการประชุมวิชาการของสถาบัน**

พระปกเกล้า ครั้งที่ 13, ระหว่างวันที่ 22-24 มีนาคม 2555 ณ ศูนย์ประชุมสหประชาชาติ, หน้า 5

อรพันธ์ ชูชมและอัจฉรา สุขารมณ์, **องค์ประกอบที่สัมพันธ์กับการปรับตัวของนักศึกษาวัยรุ่น. รายงานการ**

วิจัยฉบับที่ 48. กรุงเทพมหานคร: สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2532, หน้า 17-18

Kaplan, Louis. **Mental Health and Human Relation in Education**. New York: Harber and Brothers. 1959